

Т.А. Васильєва, канд. екон. наук, проф.

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»,

НАПРЯМКИ РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИХ ГРУП В УКРАЇНІ

Розвиток інтеграційних процесів в Україні можна умовно поділити на три етапи: перший (1990 – 1995 рр.) – формування інтеграційних структур в часи приватизації; другий (1995 – 2000 рр.) – період реструктуризації конгломератів; третій (з 2000 р. і до сьогодні) – трансформація великих концернів в транснаціональні та міжнародні корпорації. Промислово-фінансові групи (ПФГ) слід вважати окремим, самостійним та специфічним типом інтеграційних об'єднань, оскільки наявність крім промислових підприємств також цілого ряду самостійних фінансових, консалтингових, наукових та юридичних компаній в структурі ПФГ, а також чіткі правила її формування, регламентовані відповідним законодавством, надають їй істотну специфіку.

У відповідності до вітчизняного законодавства, ПФГ може отримати офіційний статус тільки в тому випадку, якщо в її складі є фінансовий інститут (у протилежному випадку – це промислова група, концерн, конгломерат тощо). ПФГ вважається сукупність юридичних осіб, що діють як основне й дочірнє товариство або повністю (частково) об'єднали свої матеріальні й нематеріальні активи на основі договору про створення ПФГ із метою технологічної або економічної інтеграції для реалізації інвестиційних, інноваційних і інших проектів і програм, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності й розширення ринків збуту товарів і послуг, підвищення ефективності виробництва. Слід зауважити, що в сучасних умовах в Україні організаційні форми інтеграції можуть не передбачати офіційну реєстрацію ПФГ й приймати форму корпорацій, що реалізують основні принципи функціонування групи.

Нажаль, організаційно-правові основи формування та функціонування ПФГ у тому вигляді, в якому вони передбачені існуючим вітчизняним законодавством, не дозволяють цим інтеграційним структурам вирішувати поставлені перед ними проблеми. Так, у відповідності до ст. 2 Закону України «Про промислово-фінансові групи в Україні», у складі ПФГ може бути тільки один банк. Крім того, банк або інша фінансово-кредитна установа не можуть бути головним підприємством ПФГ. Також, згідно зі ст. 9 Закону України «Про банки і банківську діяльність», банк може бути учасником лише одного об'єднання. Виходячи з цього, в рамках ПФГ не можуть бути реалізовані схеми синдикуваного (консорціумного кредитування), створені внутрішні банківські холдинги, банківські установи не можуть виступати ініціаторами створення інтеграційних структур тощо. Крім того, а у відповідності до ст. 3 цього Закону, рішення про створення (реєстрацію) об'єднання та надання йому статусу ПФГ приймається Кабінетом Міністрів України з метою реалізації державних програм розвитку пріоритетних галузей виробництва і структурної перебудови економіки України, затверджених законами або постановами Верховної Ради України. Кабінет Міністрів України приймає до розгляду проекти створення ПФГ за умови, що розрахунковий обсяг реалізації кінцевої продукції ПФГ буде еквівалентним сумі сто мільйонів доларів США за рік починаючи з другого року після створення ПФГ. Це суттєво обмежує можливість створення інтеграційних структур такого типу на регіональному або місцевому рівні та фактично ставить добровільне бажання суб'єктів господарювання щодо сумісної реалізації фінансування інвестиційних заходів у залежність від державної волі. Крім того, у відповідності до ст. 1 цього закону, учасниками ПФГ можуть бути підприємства, наукові і проектні установи, банки, інші установи та організації всіх форм власності, які мають на меті отримання прибутку. Іншими словами, неприбуткові наукові об'єднання не можуть бути учасниками цієї інтеграційної структури.

Виходячи з цього можна дійти висновку, що законодавче підґрунтя функціонування ПФГ в Україні вимагає вдосконалення. Для того, щоб вітчиз-

няні ПФГ дійсно перетворилися у дієвий засіб вирішення нагальних інвестиційно-виробничих проблем в економіці, вони повинні мати законодавчі можливості повноцінно об'єднати в єдиний комплекс різні типи функціональних підсистем, а саме: кредитно-фінансову (декілька банків, державні фонди, пенсійні фонди, венчурні фонди, страхові компанії, брокерські фірми тощо); виробничу (промислові корпорації й малі венчурні фірми); науково-технічну (наукові інститути, дослідницькі організації, лабораторії, конструкторські бюро, в тому числі – неприбуткові організації); комерційну (зовнішньоторговельні компанії, інжинірингові й консалтингові компанії, транспортні, сервісні фірми, інформаційно-рекламні компанії, агентства з трансферу технологій, центри координації та інші організації, що займаються просуванням товарів на ринок, патентуванням, ліцензуванням, комерціалізацією інтелектуальної власності, консалтингом, маркетингом тощо); фондову (біржі, інвестиційні компанії й пайові інвестиційні фонди, спеціалізовані компанії з управління активами).

Таким чином, подальші заходи щодо реформування законодавчої бази функціонування ПФГ повинні передбачати можливість: наявності в структурі об'єднання кількох банків, що дозволить розподілити між ними функції та здійснювати схеми синдикованого (консорціумного) кредитування; виконання банком функцій організаційного центру інтеграційного об'єднання; створення досліджуваних об'єднань на регіональному або місцевому рівні, що не вимагає політичної ініціативи та спеціального дозволу Кабінету Міністрів; відсутності будь-яких обмежень стосовно розрахункового обсягу реалізації кінцевої продукції в рамках об'єднання, що дозволяє розглядати його як ефективний механізм стимулювання інвестиційного розвитку на регіональному рівні; наявності в структурі об'єднання неприбуткових наукових організацій, громадських наукових спілок тощо.